

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

_____ проф. Лазаренко Н.І.
« ____ » _____ 2020 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
з технологій соціальної роботи і корекції
для вступу на ОС магістра

Вінниця 2020

Укладач:

Шахов В.І., доктор педагогічних наук, професор.

Рецензенти:

Акімова О.В., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Клочко Н.І., кандидат педагогічних наук, доцент Вінницького соціально-економічного інституту університету «Україна»

Програма вступного фахового випробування затверджена на засіданні Вченої ради навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 14 від 3 березня 2020 р.)

Пояснювальна записка

Програма вступного випробування з **технологій соціальної роботи та корекції для отримання** освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю **231 «Соціальна робота»** базується на державному стандарті освіти з підготовки фахівців освітній ступінь «бакалавр» галузі знань галузь знань **23 «Соціальна робота» спеціальність 231 «Соціальна робота»**

Вступний екзамєн є формою перевірки професійної готовності майбутніх магістрантів до виконання своїх професійних функцій і вирішення комплексу соціальних, психологічних, дослідницьких завдань у сфері сучасної соціальної роботи. Випробування дозволяє визначити рівень теоретичної і практичної готовності майбутніх магістрів соціальної роботи до вирішення широкого комплексу діагностичних і коректувальних, експертних і консультативних, навчально-виховних, науково-дослідних і культурно-просвітницьких завдань у професійній сфері.

Вступник повинен продемонструвати готовність до наступних видів професійної діяльності: практичної, науково-дослідної, педагогічної.

Зокрема в *практичній діяльності* здатність і готовність до:

- аналізу соціальних особливостей, психологічних властивостей і станів, характеристик психічних процесів, різних видів діяльності індивідів і груп;
- формування настанов відносно здорового способу життя і поведінки, спрямованого на збереження здоров'я; попередження відхилень у соціальному й особистісному статусі й розвитку, у функціонуванні людей з обмеженими можливостями, а також професійних рис у різних видах діяльності;
- виявлення труднощів у навчанні, порушень і відхилень у соціальному та психічному розвитку, чинників асоціальної поведінки;
- діагностики психічних станів, що виникають в процесі життєдіяльності людини;
- розповсюдження інформації про роль соціально-психологічних чинників у підтримці й збереженні психічного та фізичного здоров'я, в процесах виховання й освіти, трудової й організаційної діяльності, комунікації; формування настанов, спрямованих на гармонійний розвиток, продуктивне подолання життєвих труднощів, толерантності у взаємодії з навколишнім світом.

У *науково-дослідній діяльності* здатність і готовність до:

- участі в проведенні соціальних досліджень на основі професійних знань застосування соціальних технологій, що дозволяють здійснювати вирішення типових завдань в різних наукових і науково-практичних галузях соціальної роботи; вивчення наукової інформації, вітчизняного й зарубіжного досвіду з тематики дослідження;
- застосування стандартизованих методик;
- обробки даних з використанням стандартних пакетів програмного забезпечення.

У *педагогічній діяльності* здатність і готовність до:

- викладанню соціальної роботи як фахової дисципліни;
- збору й оформлення навчальних матеріалів;
- проведення практичних занять у рамках затвердженого плану і програм;
- участі в проведенні тестування за підсумками навчання;
- участі в навчально-методичній роботі у сфері загальної освіти;
- пропаганді соціальних знань для працівників різних сфер життя суспільства.

Технології соціальної роботи і корекції

Основні ознаки цивілізованого суспільства: спосіб організації та розвитку життєдіяльності людей, удосконалення продуктів і результатів матеріальної, організаційної, духовної праці, система соціальних норм і установ, ступінь розвитку соціальної інфраструктури, духовні й моральні цінності суспільства, ставлення людей до природи, між собою і до самих себе.

Соціальна робота як діяльність, спрямована на подолання людьми особистих, соціальних і ситуативних труднощів за допомогою підтримки, захисту, корекції й реабілітації. Сутність соціальної роботи, основні функції соціальної сфери і соціальної роботи.

Цільова настанова теорії соціальної роботи як навчальної дисципліни формування висококваліфікованого соціального працівника. Основні вимоги до його професійного рівня.

Людина в системі соціальних зв'язків і відносин. Подвійність соціально-біологічної природи людини як джерело різноманіття її потреб. Сутність первинних, фізіологічних потреб людини, ієрархічна система людських потреб. Поняття "соціальна ситуація" та "соціальна робота", їх різнорівнева суперечливість.

"Потреба" як вираження процесу взаємодії людини й об'єктивних умов матеріального життя. Сутність потреб. Фактори, які зумовлюють невідповідність між потребами та їх задоволенням. Сутність закону піднесення потреб.

Соціальні зміни й соціальний контроль як свідомо цілеспрямована діяльність по трансформації соціальної дійсності або соціальної ситуації.

Соціальна робота як практична діяльність і навчальна дисципліна. Сутність поняття "соціальна робота". Особливості впровадження поняття "соціальна робота" в соціально-гуманітарний понятійний простір. Поняття "соціальна робота" як відображення потреб практичної соціальної роботи. Порівняльний аналіз основних підходів до визначення сенсу та змісту соціальної роботи як професійної практичної діяльності. Взаємозумовленість і взаємозв'язок поняття "соціальна робота" та понять "соціальне", "соціалізація" та "соціальна справедливість". Сутність характеристики соціальної роботи як професійної діяльності.

Теоретико-методологічна основа і місце соціальної роботи серед інших наук. Соціальна робота як наукова галузь і навчальна дисципліна, її зміст, структура, методичні особливості.

Взаємозв'язок соціальної роботи із соціологією, психологією, соціальною екологією, психіатрією. Застосування принципів соціально-філософського пізнання до аналізу конкретних проблем соціальної сфери. Міждисциплінарний, інтегративний та комплексний характер соціальної роботи

Кризові явища та процеси в українському суспільстві. Організація соціального захисту різних категорій населення.

Світоглядний, моральний і правовий аспекти гуманізму. Роль держави і соціальних служб у його забезпеченні. Розширення сфери моральної свободи в регулюванні відносин між людьми за сучасних умов.

Етичні основи соціальної роботи і межі здійснення прав людини, встановлені державою. Основні напрями морального регулювання. Егоїзм і альтруїзм - принципи життєвої орієнтації. Проблема обов'язку як рушійного механізму професійної діяльності соціального працівника. Особистісні якості соціального працівника, його ціннісні орієнтації, здатність до самоконтролю.

Благодійність як моральне і духовне підґрунтя, передумова виникнення теоретичних основ соціальної роботи. Релігійні засади виникнення: соціальної роботи в Україні. Сучасне поняття «Благодійна діяльність».

Соціальна політика як складова внутрішньої політики держави, її мета та особливості. Важливий напрямок соціальної політики - створення соціально гарантованих умов життєдіяльності громадян, розширення матеріальної бази зміцнення здоров'я населення, зростання його освіченості і культури. Принцип соціальної справедливості, об'єктивні і суб'єктивні умови його реалізації. Соціальна політика як чинник прискорення матеріального прогресу суспільства. Умови праці і його соціальні характеристики.

Професійні ролі соціального працівника. Проблеми професійного виховання і навчання фахівця.

Професійне мислення і здатність до рефлексії. Вимоги до майстерності й компетентності в соціальній роботі. Професійні ризики в соціальній роботі. Проблеми професійних стресів і симптоми емоційного вигорання. Роль професійної підтримки в подоланні професійних стресів. Вимоги до соціального працівника, що впливають з його основних функцій: здатності до постановки "соціального діагнозу", знання законів і норм регулювання соціальної роботи, вміння працювати з різними соціальними групами і категоріями, які потребують соціального захисту, організаційні навички, вміння приймати рішення в несподіваній ситуації. Особистісні якості соціального працівника, його ціннісні орієнтації, здатність до самоконтролю.

Зміст і спрямованість соціальної політики держави, її роль у гармонізації суспільних відносин. Основні соціальні проблеми в Україні, їх політична й економічна обумовленість і відповідні засоби розв'язання.

Місце і роль соціальної роботи в реалізації соціальної політики Української держави.

Поняття "клієнт соціальної роботи". Сучасні методи роботи з клієнтом.

Своєрідність спілкування як виду людської діяльності. Зміст понять "комунікація" і "спілкування", їх відмінність. Вплив спілкування на формування і розвиток особистості (соціалізацію індивіда), суспільних відносин. Роль зворотного зв'язку в процесі комунікативної діяльності. Вербальна та невербальна комунікація.

Проблеми ефективності соціальної роботи. Методики оцінки ефективності.

Формування комунікативних умінь і навичок соціального працівника. Психологічні прийоми підвищення ефективності спілкування. Емпатія. Техніка комунікації.

Залежність ефективності соціальної роботи від ерудиції і спеціальних знань соціальних працівників, отриманих у період навчання, від досвіду соціальної роботи, від його особистих особливостей і відповідальності.

Соціальна робота щодо взаємодії в конфліктних ситуаціях. Конфлікти, їх причини і прояви. Оцінка конфліктів. Типи, форми, види конфліктів. Варіанти завершення та способи подолання конфліктних ситуацій.

Соціальна захищеність громадян, правові та соціально-економічні гарантії їх життєдіяльності і забезпечення безпеки окремого індивіда, різних соціальних груп і всього суспільства в цілому. Потреби людини та їх задоволення як стимул людської діяльності.

Реальні доходи населення як узагальнюючий показник рівня життя населення. Рівень життя як сукупність умов життя людей, що відповідають досягнутому рівню суспільного виробництва, зумовлених суспільним устроєм. Основні показники рівня життя. Проблема бідності.

Сім'я як мала соціальна група, її роль в суспільстві. Основні функції сім'ї і їх зміст. Соціальні проблеми сучасної сім'ї, роль держави у їх вирішенні. Проблема відповідальності батьків та правове регулювання батьківських обов'язків. Сімейні конфлікти та проблема насильства в сім'ї. Місце і роль соціального працівника у зміцненні сім'ї.

Вразливі групи дітей: діти-сироти, діти, без батьківського піклування, соціальні сироти, діти вулиці, обдаровані діти, діти, що мають функціональні обмеження, діти групи ризику.

Збільшення чисельності літніх людей та інвалідів в сучасній Україні та проблеми розширення соціальної допомоги їм. Необхідність вдосконалення системи соціальної реабілітації та соціальної допомоги престарілим та інвалідам.

Освітній простір як сфера соціальної роботи. Система освіти в Україні. Основні функції освітнього простору. Роль і місце соціального працівника в освіті. Діяльність фахівця з соціальної роботи в закладах системи дошкільної освіти. Соціальна робота в школах. Соціальна педагогіка.

Феномен важковиховуваності, педагогічної занедбаності, дезадаптованості, причини виникнення. Виникнення проблемних дітей та дітей групи ризику. Своєчасне та кваліфіковане надання медичної та психологічної допомоги дітям і підліткам, котрі потрапили в кризову ситуацію.

Зміст поняття «людина з обмеженими можливостями». Соціальні проблеми людей з функціональними обмеженнями. Загальні принципи, форми і методи соціальної роботи з людьми, які мають обмеження. [Установи соціального обслуговування інвалідів, будинки-інтернати](#). Технології соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями та з сім'ями які виховують дітей-інвалідів. Соціальна захищеність інвалідів з боку держави. [Освіта і професійна підготовка інвалідів. Працевлаштування інвалідів](#).

Молодь як соціально-демографічна група, її межі та особливості. Проблеми загальної та професійної освіти молоді, здоров'я та побутового влаштування. Причини зростання наркоманії, алкоголізму та злочинності.

Злочинність як соціальна і психологічна проблема. Поняття про соціально небезпечні хвороби в закладах позбавлення волі та їх поширення. Види ризикової поведінки. Суїцид як проблема адаптації до нового способу життя. Технології превентивного (попереджувачого) підходу у роботі з засудженими. Профілактика конфліктних ситуацій і суїцидальної поведінки. Принципи мінімізації ризику поширення негативних явищ і соціально – небезпечних хвороб у закладах. Сучасні підходи до реабілітації злочинців.

Проблема безробіття. Організація соціального захисту від безробіття. [Державна служба зайнятості, напрями роботи і види послуг. Технології працевлаштування громадян у центрах зайнятості](#). Особливості роботи соціального працівника щодо організації роботи по сприянню працевлаштуванню та вторинній зайнятості молоді.

Перебіг ВІЛ/СНІДу і його соціальні наслідки. Загальні підходи і принципи соціальної роботи. Організація надання послуг. Приклади діяльності соціальних служб.

Вживання наркотиків як соціальна проблема. Загальні підходи і принципи соціальної роботи. Організація надання допомоги споживачам ін'єкційних наркотиків. Приклади діяльності соціальних служб.

Критерії та норми оцінювання фахового випробування

Результати складання фахового випробування визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» за національною шкалою, а також за шкалою ECTS.

Критерії оцінювання розробляються кафедрою психології та соціальної роботи, затверджуються Вченою радою інституту і включаються до програми фахового випробування.

Оцінки за результатами фахового випробування оголошуються в день його проведення після оформлення протоколу засідання комісії.

Під час фахового випробування передбачається з'ясування повноти і глибини опанування студентом обсягу навчального матеріалу за наступними критеріями оцінювання знань:

- ▣ коли вступник має чіткі знання теоретичних проблем соціальної роботи, вільно користується науково-понятійним апаратом, безпомилково визначає особливості соціальних явищ, дає повну і розгорнуту самостійну відповідь з конкретного питання, спирається в аргументації на сучасну наукову літературу, вмів аналізувати, проводити діагностику та корекцію соціальних та психічних явищ, його знання оцінюються на **«відмінно» (A)**;
- ▣ коли абітурієнт в цілому засвоїв основні теоретичні положення циклу дисциплін соціальної роботи, вмів визначати основні етапи, особливості, характеристики соціальних явищ, а також демонструє здатність до часткового самостійного резюмування і аналізу, його знання оцінюються на **«добре» (B,C)**;
- ▣ коли абітурієнт в цілому здатний користуватися головними загальними поняттями, спроможний з певною точністю ідентифікувати соціальні та психологічні явища, але дає про них фрагментарні, неповні або неточні відомості, обмежується лише загальними характеристиками, не може конкретизувати їх, не робить узагальнень, його знання оцінюються на **«задовільно» (D, E)**;
- ▣ коли абітурієнт не зрозумів наскрізної ідеї курсів циклу дисциплін соціальної роботи, не володіє науковим апаратом дисципліни, не може дати елементарної характеристики соціальних явищ, його знання оцінюються на **«незадовільно» (FX, X)**

Шкала оцінювання результатів державного екзамену

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
90-100	A	відмінно
80-89	B	дуже добре
75-79	C	добре
60-74	D	задовільно
50-59	E	достатньо
35-49	FX	незадовільно
1-34	F	неприйнятно

Критеріями вищезазначених оцінок орієнтовано можуть бути такі:

- 90-100 балів - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді на всі три питання, представлені у завданні. Вступник демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних соціальних теорій, знайомство з літературою з означених питань, а саме місце визначення в питанні поняття у системі соціальних знань. Вступник не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.

- 80-89 балів – виставляється при достатньому рівні обізнаності вступників при відповіді на всі три питання. Вступник демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, вступник демонструє знання основного матеріалу питань. Вступник допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.

- 75-79 балів – виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Вступник демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Вступник допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.

- 60-74 балів – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання в екзаменаційних варіантах. Вступник демонструє поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Вступник допускає значні помилки при використанні наукової термінології.

- 50-59 балів – виставляється при недостатньому рівні засвоєння вступником більше половини навчального матеріалу та низькому рівні виконання практичної частини екзаменаційного завдання;

- 50 балів – виставляється у разі відсутності відповідей на всі запитання, або логіка викладання відповідей і послідовність відсутня.

Література

1. Введення у соціальну роботу: навчальний посібник / Бойко А.М., Грига І.М., Кабаченко Н.В., Кравченко Р.І., Полтавець Д.В., Семігіна Т.В. та ін.- К.: Фенікс, 2001. – 288с.
2. До питання проведення ефективної практичної соціальної роботи в Україні: існуючі проблеми освіти в галузі соціальної роботи / В. Сидоров, Л. Коваль, І. Зверева, С. Хлебик, Р. Кравченко, Н. Кабаченко, О. Васильченко, МакКензі // Реформування соціальних служб в Україні: сучасний стан та перспективи: Збірник статей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Львів, 5-7 червня 2002). - Львів, 2003. С.150-175.
3. Иванов В. Н. Социальные технологии в современном мире / В.Н.Иванов. – М., 1996. – 152с.
4. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю / А.Й.Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 272с.
5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
6. Майерс Д. Социальная психология: Пер. с англ. / Д Майерс. — СПб.: ПитерКом, 1998. — С. 585—630.
7. Основи законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 23. - Ст. 121.
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року №2801 -ХІІ //Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 4. - Ст.19 (з наступними змінами та доповненнями).
9. Основы социальной работы: Учебник / [Отв. ред. П.Д. Павленок]. — М.: ИНФРА-М, 1997. — С. 57—65.
10. Павленок П. Д. Теория, история и методика социальной работы: Уч. Пособие / П.Д.Павленок – М.: Изд.-торг.корпорация "Дашков и К", 2006. — 596 с.
11. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів / [Під заг. ред.: І.Зверевої, Г.Лактіонової]. - К.: Наук. Світ, 2001. - 49 с.
12. Подшивалкина В. И. Социальные технологии: проблемы методологии и практики / В.И. Подшивалкина - Кишинев; 1997. – 352 с.
13. Поліщук В.А. Професійна підготовка фахівців для соціальної сфери: зарубіжний досвід. Посібник / В.А.Поліщук – Тернопіль. 2002. - 222 с.
14. Попович Г. Соціальна робота в Україні і зарубіжжєм: Навч.-метод. посіб. / Г.Попович. – Ужгород, держ. ун-т. — Ужгород: МПП "Гражда", 2000. – 168с.
15. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. -1993. - № 5. – Ст. 21.
16. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23 вересня 1997 року № 540/97-ВР. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
17. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 52. - Ст. 490 (з наступними змінами).
18. Про донорство крові та її компонентів: Закон України від 23 червня 1995 року № 239/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 23. -Ст. 183. (із наступними змінами).
19. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23 вересня 1999 року // Урядовий Кур'єр. – 1999. - 17 листоп.
20. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. № 1533-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171. (Голос України. - 2000. -11 квітня.)

21. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 року № 803-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 14. - Ст. 170 (з наступними змінами та доповненнями).
22. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26 червня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 37. - Ст. 237. (із наступними змінами та доповненнями).
23. Про здійснення контролю за сплатою збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та збору на обов'язкове соціальне страхування: Закон України від 21 травня 1999 року № 700-XIV // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 31. - Ст. 249.
24. Про межу малозабезпеченості: Закон України від 4 жовтня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 42. - Ст. 382.
25. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13 грудня 1991 року № 1977-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 12. - Ст. 165. (з наступними змінами та доповненнями).
26. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 21. - Ст. 252.
27. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16 грудня 1993 року № 3721-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 4. - Ст. 18 (з наступними змінами).
28. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1788-XII (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 3. - Ст. 10. Див. також Постанову ВРУ від 14.11.95 р. № 429/95-ВР // ВВР. - 1995. - № 43. - Ст. 14.
29. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 53. - Ст. 793 (з наступними змінами та доповненнями).
30. Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні: Закон України від 17 квітня 1991 року № 962-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 22. - Ст. 262 (з наступними змінами та доповненнями).
31. Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування: Закон України від 11 січня 2001 року № 2213-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 11. - Ст. 47.
32. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їхніх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 15 - Ст. 190 (із змінами та доповненнями).
33. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28 лютого 1991 року № 796-XI // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 16. - Ст. 200. (з наступними змінами та доповненнями).
34. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 45. - Ст. 425 (із змінами та доповненнями).
35. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24 березня 1998 року // Голос України. - 1998. - 16 квіт. (Див. також офіційне тлумачення Закону: Рішення Конституційного суду України № 4 – рп/2003 від 27.02.03р. Справа № 1 – 19/2003).
36. Роджерс К. Емпатія / К.Роджерс // Психологія емоцій. Тексти. — М., 1984. — 201с.
37. Словарь-справочник по социальной работе / [Под ред. Е. И. Холостовой]. — М.: Юрист, 2000. — 300с.
38. Социальная работа: Учеб. пособие / [Под общ. ред. В.И. Курбатова]. — 2-изд., перераб. и доп. — Ростов н/Д.: Феникс, 2003. — С. 35—48.

39. Социальные технологии: Толковый словарь / [Отв. ред В. Н. Иванов]. – Москва; Белгород, 1995. – 610с.
40. Соціальна робота в Україні: Навч. посібник / [І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С.Я.Харченко та ін.]. [За заг ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової]. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
41. Соціальна робота в Україні: перші кроки / [За редакцією В. Полтавця]. - К.: Видавничий дім “КМ Academia”, 2000. - 236 с.
42. Соціальна робота з людьми з особливими потребами. Методичні матеріали для тренера. / [Під заг.ред. І.Зверєвої]. - К.: Наук.Світ, 2002. - 50 с.
43. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / [За ред. А.Й.Капської]. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 329с.
44. Справочное пособие по социальной работе. – М., 1997.
45. Станчиц МА. Этика милосердия. — Минск, 1996. —С. 10— 70.
46. Сурмин Ю. П., Туленков Н. В. Теория социальных технологий: Учеб. Пособие. – К.: МАУП, 2004. – 608 с.
47. Технологии социальной работы. Учебник под общ. ред. проф. Е. И. Холостовой. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 400 с.
48. Технология социальной работы: Учебное пособие для студ. высш. учебн. заведений / Под ред. И. Г. Зайнышева. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000.
49. Тихонов А. В. Социология управления: Теоретические основы. – СПб.: Изд-во Санкт-Петерб. У-та, 2000. – 324 с.
50. Толковый словарь по социальным технологиям / Под ред. В. А. Иванова, Г.Д. Никредина, В.И. Патрушева, И.М. Слепенкова. – М., 1995.;
51. Тюття Л.Т., Иванова І.Є. Соціальна робота (теорія і практика): Навч. посіб. — К.: ВМУРОЛ "Україна", 2004. — С. 35—47.
52. Фирсов М.С., Студенова Е.Г. Теория социальной работы: Учеб. пособие. — М.: Гуманит. изд. центр "ВЛАДОС", 2001. — С. 5—68,136—171.
53. Фирсов М.В., Студенова Е.Г. Теория социальной работы: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 432 с.
54. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность: теории, эксперименты, упражнения. — СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. — 864 с.— (Психологическая энциклопедия).

Голова комісії

доктор пед. наук, професор Шахов В.І.